

УДК 631.1.332

О. М. Зеленко,
аспірант, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

СУТНІСТЬ ЗАГОТІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ ЯК ОБ'ЄКТА УПРАВЛІННЯ

O. Zelenko,
postgraduate, Lesya Ukrainka Eastern European National University, Lutsk

NATURE OF PURVEYING ACTIVITY IN THE AGRICULTURE AS AN OBJECT OF MANAGEMENT

У статті досліджено сутність заготівлі як об'єкта управління. В основу дослідження покладено загальнонаукові методичні прийоми пізнання дійсності: методи індукції та дедукції, методи теоретичного узагальнення і порівняння, аналізу і синтезу, методи причинно-наслідкового зв'язку, групування. На основі систематизації наукових підходів до трактування сутності поняття "заготівля" визначено взаємозв'язок між закупівельною та заготівельною діяльністю в сільському господарстві. Розкрито основні складові заготівельної діяльності в контексті спеціалізації та кооперації. Зіставлення завдань, які вирішуються в процесі заготівлі, дозволили визначити характерні риси заготівельної діяльності як економічного виду підприємницької діяльності, складової структури підприємства та об'єкта кооперації.

Nature of purvey as an object of management is under the investigation in the article. In the basis of the research there are following general scientific methods of perception of reality: inductive and deductive methods, methods of theoretical generalization and comparison, methods of analysis and synthesis, causal method, method of grouping. On the basis of scientific regimentation to the treatment of the content of the notion "purvey" the correlation between purchasing and purveying activity in the context of specialization and cooperation were uncovered. The comparison of tasks which were being solved in the process of purvey allow to determine characteristics of purveying activity as economic type of entrepreneur activity, component structure of enterprise and the object of cooperation.

Ключові слова: заготівля, закупівля, заготівельна діяльність, управління заготівельною діяльністю, завдання заготівельної діяльності.

Key words: purvey, purchase, purveying activity, management of purveying activity, tasks of purveying activity.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сільськогосподарське виробництво є складним, багатограним видом діяльності суб'єктів господарювання. До особливостей сільського господарства відносять високий рівень концентрації і спеціалізації виробничих процесів, необхідність використання високо-технологічних та вузько спеціалізованих засобів виробництва, багатостадійність технологічних процесів, різноманітність використання продукції сільськогосподарського виробницт-

ва та її перетворення з одного виду в інший, наявність ризиків пов'язаних із кліматичними змінами.

До характерних особливостей ефективного функціонування аграрних підприємств необхідно віднести різноманітність організаційно-правових форм господарювання — починаючи від одноосібного фермерського господарства завершуючи агрохолдингами з повним циклом переробки та налагодженою мережею реалізації готової продукції. При цьому масштаб

виробництва відіграє ключову роль у формуванні собівартості продукції сільськогосподарського виробництва, зокрема на стадії заготівлі.

У контексті означеного, постає питання ефективності процесу заготівлі та виробництва сільськогосподарської продукції, доступу до засобів виробництва, визначення результатів діяльності та вивчення питання щодо кооперації відносно окремих її складових (забезпечення нафтопродуктами, засобами для консервації кормів тощо).

Прагнення кожного суб'єкта господарювання до мінімізації витрат є закономірним. Зниження непродуктивних витрат потребує визначення місця їх виникнення та природу походження. Саме тому дослідження сутності заготівельної діяльності як об'єкта управління дозволить виділити місце заготівельної діяльності в господарському процесі та сприятиме вибору ефективних інструментів управління.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженнями окремих питань заготівельної діяльності займалися такі вітчизняні та закордонні вчені, як М. Аганін, М. Атаманчук, О. Березін, М. Бандман, Н. Бутенко, М. Диндин, О. Масленников, Н. Писаренко [1–6], та ін. Особливої уваги заслуговують результати дослідження заготівельної діяльності споживчої кооперації В. Бондаренко, О. Морчишинець [7; 8]. Особливостям заготівельної логістики присвятили свої роботи М. Замланова, А. Кальченко [9].

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є визначення сутності заготівельної діяльності як об'єкта управління виходячи з дефініції поняття "заготівля", складових заготівельної діяльності та завдань, які вона вирішує в сільському господарстві.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Заготівельна діяльність притаманна різним галузям економіки — заготівля вторинної сировини (металобрухт, макулатура) для забезпечення потреб переробної галузі, заготівля деревини, але найбільше значення вона має для сільськогосподарського виробництва.

Заготівельна діяльність у сільськогосподарських підприємствах включає:

— придбання, зберігання, забезпечення виробництва сировинними ресурсами, допоміжними матеріалами та виробничим устаткуванням,

запасними частинами та матеріалами для утримання і ремонту устаткування;

— маркетингову діяльність, пов'язану із процесами заготівлі та постачання.

Процес заготівельної діяльності є першим етапом виробництва, від стану якого залежить виробнича, фінансова, збутова та організаційна діяльність підприємства. Як окремі системи у цьому процесі діють ресурси: матеріальні (сировина, матеріали, капітал) і людські (праця і підприємницька здатність). Таким чином, заготівля забезпечує господарський оборот продукції сільськогосподарського виробництва.

Р. Марцелюк зауважив, для ефективного управління необхідна інформація щодо матеріальних, енергетичних і людських ресурсів; тривалість виробничого циклу при переробці певних видів сільськогосподарської продукції; обсягів незавершеного виробництва; наявності на складах залишків готової продукції тощо [10].

Матеріальні ресурси є обмеженими і, відповідно, вступають у суперечності з безмежними потребами, що створює основу економіки та зумовлює потребу в управлінні.

Завданнями управління заготівлі як складової господарської діяльності сільськогосподарського підприємства є:

— вибір процедури управління матеріальними запасами;

— методи оцінювання розходу і запасів матеріалів;

— збір інформації щодо показників витрат, пов'язаних із запасами;

— облік витрат на запаси;

— процедури контролю за використанням матеріалів у виробництві;

— розроблення концепцій управління заготівельною діяльністю [11].

Заготівлі відносяться до сфери обміну та частково до сфери розподілення, поєднуючи процеси виробництва та споживання. Також цим визначається їх місце та значення у виробництві суспільного продукту. Обіг товарів являє собою обмін, а заготівля є складовою обміну, або самою формою товарного обміну [12, с. 5]. Відповідно до цього, до заготівельної діяльності включають такий перелік процесів:

— постачання (дослідження ринку закупівель, укладання договорів, приймання сировини і матеріалів та підготовка їх до виробничого споживання тощо); розподіл (пошук споживачів та одержання замовлень, планування каналів розподілу тощо);

— транспортування (вантажно-розвантажувальні роботи, забезпечення паливом та

Таблиця 1. Дефініція поняття "заготівлі" та "закупівлі"

Визначення терміну «заготівля»	Джерело інформації	Визначення терміну «закупівля»	Джерело інформації
Заготівлі – закупівля державними організаціями та споживчою кооперацією сільськогосподарських продуктів і сировини безпосередньо у виробників – колгоспів, а також окремих громадян, для задоволення потреб народного господарства в сировині та продукції	Бланк Г.Я. [15]	Закупівлі як економічна категорія представляють собою форму організованого товарного обміну сільськогосподарською продукцією між сільським господарством та іншими галузями споживчої кооперації	Диндин М.Л. [6]
Заготівлі – досить широке та загальне поняття, що є однією з конкретних форм	Писаренко Н.П. [2]	Закупівля – це процес прийняття рішення, наслідком якого стає договірне зобов'язання	Ястремська О.М., Письмак В.О. [17]
Заготівлі – це весь комплекс заготівельних відносин закупівлі сільськогосподарської продукції її зберігання, переробка, подальша реалізація, тобто вся діяльність заготівельних підприємств	Круглякова Г.В. [16]	Закупівлі – це процес придбання товарів замовником: визначення потреби, пошук і вибір постачальника, підписання контракту, доставка товару. Закупівлі є складовою частиною процесу <u>логістики</u>	Вікіпедія [18]
Заготівлі – окрема сфера діяльності споживчої кооперації, яка виступає компонентом заготівельно-переробного комплексу і відіграє доповнюючу роль у реалізації інтересів кооперативної торгівлі, переробних підприємств та пайовиків	Бондаренко В.М. [7]	Закупівля – основна форма залучення товарної продукції сільськогосподарських виробників з допомогою державних та інших інститутів для її переробки та реалізації на внутрішньому і зовнішньому ринках, створення страхових і резервних фондів продовольства	Мочерний С.В. [19]

електроенергією, оплата митних тарифів, податків та зборів, амортизація транспортних засобів, їх технічне обслуговування та поточний ремонт, страхування вантажу, вартість транспортування продукції сторонніми організаціями, утримання водіїв тощо);

— утримання складів і зберігання запасів (заготівля запасів, пакування запасів, забезпечення складськими приміщеннями, амортизація складських будівель та устаткування, утримання складського персоналу тощо) [13].

До вказаного переліку деякі автори додають такі процеси:

- власна заготівля сировини і матеріалів;
- організація зберігання, сортування та контролю якості сировини і матеріалів [14].

Заготівельна діяльність достатньо ґрунтовно досліджена з позиції споживчої кооперації, проте досить часто її ототожнюють з закупівлями. Це обумовлює необхідність поглиблення теоретичних досліджень у цьому напрямі. В таблиці 1 наведено основні визначення, що ідентифікують сутність понять "заготівлі" та "закупівлі".

Як бачимо, заготівля та закупівля не є тотожними поняттями. На нашу думку, найбільш вдалим визначення представлено Кругляковою В.Г. Щодо означення поняття "закупівля", то варто виділити визначення Ястремської О.М. та Письмак В.О., за якими це процес переходу права власності на товарно-матеріальні цінності.

В. Бондаренко, досліджуючи праці Бобильова С.Н. та Ходжаєва А.С., справедливо зау-

важила, що тлумачення суті заготівель міститься в працях, які були написані в епоху безроздільного планування економіки. Так, у першій половині 50-х р. домінувала концепція, згідно з якою необхідність товарного виробництва при соціалізмі пояснювалася лише двома формами соціалістичної власності. Зі сфери заготівель повністю вилучалась продукція, яка була закуплена в приватних підсобних господарствах. Саме в цей час був уведений термін "задача продукції колгоспам", який показував відмінності нетоварних відносин колгоспів з державою [7, с. 50].

Відповідно до схваленої Кабінетом міністрів України концепцією розвитку сільських територій, одним із шляхів розв'язання проблеми, що виникла в сільському господарстві, є надання підтримки для розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації шляхом стимулювання створення заготівельно-збутової інфраструктури на засадах кооперації.

Слід зауважити, що в деяких працях сучасних вчених-кооператорів акцент робиться на утворенні обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів з перенесенням їх особливостей функціонування із досвіду країн Західної Європи та Північної Америки, який базується на діяльності фермерських господарств як основного сільськогосподарського товаровиробника [20; 21]. З цим важко погодитися, оскільки в Україні немає сформованого селянина-фермера на кшталт європейського або американського так, як цей процес вимагає зміни сві-

Таблиця 2. Пріоритетність завдань заготівельної діяльності, що забезпечують ефективність діяльності сільськогосподарських товаровиробників у розрізі рівнів їх спеціалізації

Суть завдань в управлінні аграрним підприємством	Пріоритет у розрізі рівнів спеціалізації	
	Обслуговуюча кооперація	Сільськогосподарський товаровиробник
1	2	3
Розвиток спеціалізації та агропромислової інтеграції, яка повинна збільшити величину валової і товарної продукції сільського господарства	Високий	Низький
Зниження собівартості продукції, підвищення її якості та конкурентоспроможності, загальне підвищення ефективності виробництва	Високий	Високий
Доведення рівня концентрації до оптимальної величини, що дасть можливість досягнути найбільш раціонального використання землі, виробничих засобів та трудових ресурсів	Високий	Середній
Підвищення ефективності капітальних вкладень для переведення рослинництва і тваринництва на промислову основу	Високий	Середній
Об'єднання зусиль сільськогосподарських товаровиробників для протистояння посередницьким структурам, що дозволить отримати прибуток від усіх стадій проходження виготовленої продукції	Високий	Низький
Надати стабільний доступ товаровиробникам до матеріально-технічного постачання за цінами нижчими від цін посередників	Високий	Високий
Створити переваги великомасштабного бізнесу, що дає можливість залучити до господарської діяльності більш ефективну великогабаритну техніку, використати більші за об'ємами площі сховищ та складів, при одночасному зменшенні витрат на одиницю готової продукції, а також залучити висококваліфікований управлінський персонал	Високий	Низький
Забезпечення можливостей виходу на ринки збуту продукції, в тому числі на міжнародні, використовуючи при цьому власні, контрольовані виробниками, канали збуту	Високий	-
Поділ та мінімізація ризиків, що досягається шляхом формування великих партій товарів, де індивідуальна частка продукції суттєво не впливає на маневреність ресурсів	Високий	Низький
Відновлення зруйнованих господарських взаємозв'язків між сільським господарством та переробною промисловістю, що можливо досягти шляхом створення нових та реорганізації існуючих переробних підприємств за рахунок спільних зусиль сільгоспвиробників	Високий	Низький
Згладжування сезонності виробництва різних видів сільськогосподарської продукції	Високий	Середній
Вибір процедури управління матеріальними запасами	Низький	Високий
Методи оцінювання наявності та витрат матеріалів	Низький	Високий
Збір інформації щодо показників витрат, пов'язаних із запасами	Високий	Високий
Облік витрат на запаси	Середній	Високий
Процедури контролю за використанням матеріалів у виробництві	Низький	Високий
Розроблення концепцій управління заготівельною діяльністю	Високий	Високий

Джерело: розроблено автором на основі джерел: [11; 20; 21; 22; 23].

домості селян та їх освітнього рівня, однак ефективність діяльності таких господарств є беззаперечною. Натомість, у нашій державі існували інші організації, які, фактично, виконували ті ж функції, що і сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, хоча пріоритети їх діяльності дещо відрізнялися.

Інші ж, вітчизняні вчені, вважають за доцільне зосередитися на розвитку сільськогосподарських виробничих кооперативів, які мають спільні риси із колективними сільськогосподарськими підприємствами. Особливістю таких господарств є механізм їх функціонування, який базується на принципах кооперації, але пріоритетним напрямом їх діяльності є концентрація зусиль по виробництву продукції [22; 23]. Слід відмітити, що такий підхід дає можливість зберегти і примножити майно суб'єктів господарювання та з часом виявити і надати можливість самореалізації підприємливим селянам. Розглядаючи особливості функціонування організацій, які повинні обслуговувати сільськогосподарських товаровиробників, слід зауважити, що напрями їх діяльності залежно від економічних умов оз-

начені по різному. Для України першочерговими завданнями, які повинна вирішити кооперація, є саме ті, які вже мали базу для вирішення після здобуття Україною незалежності таблиці 2.

ВИСНОВОК

На основі вивчення пріоритетності завдань, що вирішуються в сфері заготівлі можна стверджувати, що заготівельна діяльність не може бути повністю виключена з господарського обороту підприємства, оскільки такі завдання, як вибір процедури управління матеріальними запасами, методи оцінювання наявності та витрат матеріалів, облік витрат на запаси повинні бути у виключній компетенції товаровиробника сільськогосподарської продукції.

Однак вирішення значної кількості завдань заготівельної діяльності доцільно делегувати обслуговуючим кооперативам, що призведе до підвищення спеціалізації сільгоспвиробників та мінімізації витрат на заготівлю та зберігання товарно-матеріальних цінностей.

Література:

1. Березін О.В. Стан та шляхи підвищення ефективності заготівельної галузі споживчої кооперації України: монографія / О.В. Березін, Л.М. Березіна, Н.В. Бутенко. — Полтава: РВВ ПУСКУ, 2007. — 193 с.
2. Писаренко Н.П. Эффективность заготовительной деятельности потребительской кооперации: монографія / Н.П. Писаренко. — М.: Экономика, 1979. — 345 с.
3. Аганин М.В. Заготовки сельскохозяйственной продукции у населения / М.В. Аганин, Б.В. Зима. — М.: Экономика, 1981. — 79 с.
4. Атаманчук М. Нікому не потрібні: заготівельна галузь / М. Атаманчук // Вісті Центральної спілки споживчих товариств України. — 1998. — 29 жовт. — С. 6.
5. Масленников О.Ю. Заготівельна діяльність споживчої кооперації України: чинники кризи / О.Ю. Масленников // Вісник Львівської комерційної академії. — 2004. — Вип. 16. — С. 340—344. — (Серія економічна).
6. Диндин М.А. Розвиток заготівельної галузі в сучасних умовах господарювання / М.А. Диндин // Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С.З. Гжицького. — Т. 12. — Ч. 5. — 2010. — С. 99.
7. Бондаренко В.М. Маркетинг заготівельної діяльності підприємств споживчої кооперації на ринку дикорослої та лікарсько-технічної сировини: дис. канд. ек. наук: 08.00.04 / В.М. Бондаренко. — Полтава, 2011. — 161 с.
8. Марчишинець О.В. Заготівельна діяльність споживчої кооперації України в 20-х рр. ХХ ст.: дис. канд. ек. наук: 08.00.01 / О.В. Марчишинець. — Київ, 2012. — 166 с.
9. Кальченко А. Г. Логістика: підручник / А.Г. Кальченко. — Вид. 2-ге, без змін. — К.: КНЕУ, 2006. — 284 с.
10. Марцелюк Р.А. Проблемні аспекти організації обліку доходів операційної діяльності заготівельних підприємств / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2011_11_15_16_kamrodilsk/section_6_2011_11_15_16/problemni_aspekti_organizacii_obliku_dokhodiv_operacijnoji_dijalnosti_zagotivelnikh_pidpriemstv/8-1-0-260
11. Радецька Л.П., Овод Л.В. Управлінський облік: навч. посіб. / Л. П. Радецька. — Академвидав. — К., 2007. — 352 с.
12. Буздалов И. Проблемы развития сельскохозяйственной кооперации в переходный период / И. Буздалов, Г. Шмелев // Вопросы экономики. — 1995. — № 1. — С. 24.
13. Пономарьова Ю.В. Логістика: навч. посібн. / Ю.В. Пономарьова. — К.: Центр навч. літ-ри, 2003. — 192 с.
14. Фролова Л.В. Логістичне управління підприємством: теоретико-методологічні аспекти: монографія / Л.В. Фролова. — Донецьк: ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2004. — 162 с.
15. Бланк Г.Я. Основы теории и история потребительской кооперации / Г.Я. Бланк. — М.: Центросоюз, 1993. — 375 с.
16. Круглякова Г.В. Заготовки, хранение и переработка дикорастущих ягод / Г.В. Круглякова. — М.: Экономика, 1990. — 159 с.
17. Ястремська О.М., Письмак В.О. Особливості ухвалення рішень про закупівлю та вибір постачальника в процесі інноваційної діяльності / О.М. Ястремська, В.О. Письмак // Маркетинг і менеджмент інновацій. — 2012. — № 2. — С. 131—138.
18. Вікіпедія. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B0%D0%BA%D1%83%D0%BF%D1%96%D0%B2%D0%BB%D1%8F>
19. Економічна енциклопедія: У трьох томах. — Т. 1 / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. — К.: Видавничий центр "Академія", 2000. — 864 с.
20. Зіновчук В.В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу / В.В. Зіновчук. — К.: Логос, 1999. — 256 с.
21. Крисальний О.В. Подолання кризових явищ та напрями розвитку агропромислового виробництва України / О.В. Крисальний / Экономика АПК. — 1999. — № 1. — С. 58—61.
22. Могильний О.М. Державне регулювання аграрного виробництва в період трансформації економіки / О.М. Могильний. — К.: ІАЕ УААН, 2002. — 430 с.
23. Основи кооперації: навч. посіб. / С.Г. Бабенка, С.Д. Гелей, Я.А. Гончарук, Р.Я. Пастушенко. — К.: Знання, 2004. — 470 с.

References:

1. Berezin , O.V. Berezina, L.M. and Butenko, N.V (2007), Stan ta shliakhy pidvyschennia efektyvnosti zahotivel'noi haluzi spozhyvchoi kooperatsii Ukrainy [Condition and ways to improve procurement sector consumer cooperatives in Ukraine], Poltava, Ukraine.
2. Pisarenko, N.P. (1979), Jeffektivnost' zagotovitel'noj dejatel'nosti potrebitel'skoj kooperacii [The effectiveness of procurement activities of consumer cooperatives] Economics, Ukraine.
3. Aganin, M.V. (1981), Zagotovki sel'sko-hozhajstvennoj produkcii u naselenija [Blanks of

agricultural products in the population], Economics, Ukraine.

4. Atamanchuk, M. (1998), "No one need: harvesting industry", *Visti Tsentral'noi spilky spozhyvchyykh tovarystv Ukrainy*, pp. 6.

5. Maslennikov, O. (2004) "Harvesting activities of consumer cooperatives in Ukraine: factors crisis", *Visnyk L'vivs'koi komertsijnoi akademii*, vol. 16, pp. 340—344.

6. Dyndyn, M.L. (2010), "Development harvesting industry in the current economic conditions", *Naukovyj visnyk LNUVMBT imeni S. Z. Gzhyts'koho / ML Dyndyn // Scientific Herald LNUVMBT SZ Gzhyts'koho*, vol. 12, part 5, pp. 99.

7. Bondarenko, V.M. (2011), "Marketing procurement of enterprises of consumer cooperatives in the market of wild and medicinal and technical raw materials", Abstract of Ph.D. dissertation, Economics and enterprise management, Institution of higher education Ukoopspilka "Poltava University of Economics and Trade", Poltava, Ukraine.

8. Marchyshynets, A.V. (2012), "Harvesting activities of consumer cooperation of Ukraine in the 20's. XX century", Abstract of Ph.D. dissertation, Economic theory and history of economic thought, Vadym Hetman Kyiv National Economic University, Kyiv, Ukraine.

9. Kal'chenko, A.G. (2006), *Lohistyka [Logistics]*, 2nd ed, KNEU, Kyiv, Ukraine.

10. Martseliuk, R.A. (2011), "Problematic aspects of accounting for revenue procurement operations of enterprises", *Naukovyj klub "SOPHUS"*, available at: <http://sophus.at.ua> (Accessed 17 Sep 2016).

11. Radets'ka, L.P. and Ovod, L.V. (2007), *Upravlins'kyj oblik [Managerial Accounting]*, Akademydav, Kyiv, Ukraine.

12. Buzdalov, I. and Shmelev, G. (1995), "Problems of development of agricultural cooperatives in transition", *Voprosy jekonomiki*, no. 1, pp. 24.

13. Ponomarova, Yu. (2003), *Lohistyka [Logistics]*, Center navchal'noi literatury, Kyiv, Ukraine.

14. Frolova, L.V. (2004), *Lohistychne upravlinnia pidpriemstvom: teoretyko-metodolohichni aspekty [Logistics company management: theoretical and methodological aspects]*, Donetsk, Ukraine.

15. Blank, G.Y. (1993), *Osnovy teorii i istorija potrebitel'skoj kooperacii [Fundamentals of theory and history of consumer cooperatives]*, Central Council, Ukraine.

16. Kruglyakova, G.V. (1990), *Zagotovki, hranenie i pererabotka dikorastushhih jagod [Procurement, storage and processing of wild berries]* / GV Kruglyakova. — MA: Ekonomika, Moscow, Russia.

17. Yastrem'ska, O.M. and Pismak, V.A. (2012), "Features decisions about purchasing and choice of supplier in the innovation", *Marketynh i menedzhment innovatsij*, no. 2, pp. 131—138.

18. Wikipedia (2016), "Purchase", available at: <https://uk.wikipedia.org> (Accessed 16 Sep 2016).

19. Mochernyj, S.V. (2000), *Ekonomichna entsyklopedia [Economic Encyclopedia]*, Akademiia, Kyiv, Ukraine.

20. Zinovchuk, V.V. (1999), *Orhanizatsijni osnovy sil's'kohospodars'koho kooperatyvu [Organizational bases of agricultural cooperative]*, Lohos, Kyiv, Ukraine.

21. Krysalnyy, A.V. (1999), "Overcoming the crisis and directions of development of agricultural production Ukraine", *Ekonomika APK*, no. 1, pp. 58—61.

22. Mohyl'nyy, O.M. (2002), *Derzhavne rehuliuвання ahrarnoho vyrobnytstva v period transformatsii ekonomiky [State regulation of agricultural production in the period of economic transformation]*, IAE UAAN, Kyiv, Ukraine.

23. Babenko, S.G. Helej, S.D. Goncharuk, J.A. and Pastushenko, R.J. (2004), *Osnovy kooperatsii [Fundamentals of cooperation]*, Znannia, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 21.09.2016 р.

ПЕРЕДПЛАТА

ВИДАННЯ МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ З БУДЬ-ЯКОГО МІСЯЦЯ!

— ЧЕРЕЗ РЕДАКЦІЮ (ТЕЛ. 458-10-73);

— ЧЕРЕЗ ДП "ПРЕСА"
(У КАТАЛОЗІ ВИДАНЬ УКРАЇНИ);

— ЧЕРЕЗ ПЕРЕДПЛАТНІ АГЕНТСТВА: "САММІТ", "ІДЕЯ", "БЛІЦІНФОРМ", "KSS", "МЕРКУРІЙ", "ПРЕСЦЕНТР", "ВСЕУКРАЇНСЬКА ПЕРЕДПЛАТНА АГЕНЦІЯ", "ФЛОРА", "ПЕРІОДИКА", "КОБЗАР", "ДІАДА", "ДІЛОВА ПРЕСА", "ФАКТОР"